

Vážení věrní čtenáři,

věřte, nebo nevěřte (nemusíte), přesto držíte v rukou, případně čtete na obrazovce počítače či svého tabletoidu již 101. vydání informačního bulletinu Památníku písemnictví na Moravě. Tolik Literek a písmenek v nich by už jistojistě vydalo na sličnou publikaci. Je či není ta stovka příležitostí k oslavě, říkal jsem si, když na mne v brněnské Merhautově ulici (dlouhé bezmála kilometr) mrkala 17. listopadu jediná (sic!) červenomodrobílá vlajka. Neslavíme, respektive nedokážeme světit ani posvěcená výročí, natož pak drobná pracovní jubilea. Jaký protiklad vůči záplavám hvězd a pruhů, řinoucím se už týdny ze všech kanálů a obrazovek... Zákonem snad záhy budou v tuzemsku zakázány červené trenýrky. Také jsem je kdysi musel do tělocviku oblékat. Na ulici jsme ale fotbal hrávali v teplákách, ne nepodobných těm, jaké dnešní mladí otcové hrdě nosí, když jdou ve státní svátek do IKEA na rodinný oběd. Vše se ale do zákonů vtěsnat určitě nepodaří, ač se staří i noví senátoři a poslanci budou snažit sebevíc. Všechno, celý náš pomuchlaný, nevyčválaný a nenasytý svět se vejde jedině do literatury. Popřát tak mohu příjemné čtení a nejen Literky, tedy pokud pod „smrkem“ najdete, v což v Památníku písemnictví na Moravě pevně doufáme a věříme, také nějakou zajímavou knížku.

Sváteční pohodu nad chytrými, chytlavými a opojnými stránkami přeje spolu se sličnými kolegyňemi a Ivanem Zálešákem všem pozorným a dobrým věcem oddaným čtenářům Libor Kalina.

František Kožík

Když jsem býval ještě malý,

hrával jsem si s anděly,

přilétlymi z hvězdné dáli.

Šťastný čas. I veselý.

Někdy dávné rozechvění

prolne mnou jak horký výdech.

Ale andělů už není...

Co mi zbývá?

Hledám v lidech.

3 otázky pro Michala Fránka

Noviny a časopisy plní především zábavnou a reklamní roli, nehledají řešení, ale problémy. Literáti nejsou považováni, jak tomu bývalo dříve, za „umělecké mluvčí“. Ztrácí verš sílu?

Myslím, že jde o obecnější trend zejména posledních desetiletí. Od dob národního obrození hrála v českém prostředí literatura klíčovou roli, básníci a spisovatelé zde mnohdy plnili funkci „národních věštců“ (Kollár, Čech) či „národních mučedníků“ (Borovský). Posledním velkým českým básníkem široké celonárodní popularity a velké morální autority byl patrně Jaroslav Seifert, ověnčený i Nobelovou cenou za literaturu. Ve svobodné, blahobytné a digitálními technologiemi prošpikované společnosti to má literatura těžší a poezie obzvláště. Audiovizuální kultura, internet a sociální sítě často vedou čtenáře ke „klipovitému“ vnímání, neschopnosti se soustředit a pomalu vstřebávat obsah. Dobrá báseň však potřebuje pomalé čtení, ticho a klid. Poezie je dnes výrazně menšinový žánr, některé její formy však mohou zaujmout i širší publikum (kvalitní písňové texty, slam poetry). Nechme se tedy překvapit.

Přesto má, jak dokazují i ohlasy na projekt Brno poetické, vnímání světa a věcí okolo nás prostřednictvím veršů své nezastupitelné místo v životě Brňanů i jeho návštěvníků...

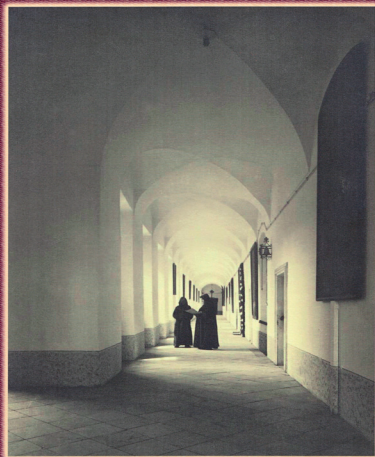
Ohlasy na náš web jsou veskrze pozitivní a jsme za to moc rádi. Pocházejí ovšem zpravidla od lidí, kteří mají sami k literatuře blízko – básníci či jejich blízcí, učitelé, knihovníci, lidé z kulturní sféry. Uvidíme, jaké reakce přijdou, až se básně ocitnou přímo v brněnském plenéru. Snad tam nějakou dobu odolají útokům vandalů.

Literární místopis jihomoravské metropole, koncentrovaný do interaktivního webu Brno poetické, může posloužit pro další marketingové uchopení a využití pro širokou propagaci města. Vnímáte podporu nebo alespoň zájem ze strany politiků o podobné zhodnocení a završení vaší práce?

Vstřícné reakce při jednání o umístění informačních panelů s básněmi máme od starostů městských částí. Ze strany magistrátu jsou odezvy spíše zdrženlivé, věříme však, že se to ještě změní. O dalším marketingovém využití, které se nabízí, jsme s magistrátem zatím nediskutovali a je naším úkolem, abychom odpovědné představitele přesvědčili, jaké zajímavé možnosti pro rozvoj turistiky se tu otevírají. Brno, které nemá a nikdy nebude mít Hradčany, Vltavu a Karlův most, musí budovat svou image také na schopnosti objevit pro turisty – třeba i prostřednictvím poezie – vnitřní krásu míst, která by jinak nevšimavě minuli.

Mgr. Michal Fránek, Ph.D., odborný pracovník Ústavu pro českou literaturu Akademie věd ČR a vysokoškolský učitel (FF MU), specializující se na českou literaturu 19. století, zvláště český literární realismus a parnasismus, a na brněnský literární místopis.

K novodobé historii rajhradského kláštera

**POSLEDNÍCH DVĚ STĚ LET
V HISTORII RAJHRADSKÉHO KLÁŠTERA**

V rámci projektu „Benediktinský-klášter Rajhrad jako kulturní fenomén“, jenž byl realizován mezi léty 2012-2015 Moravskou zemskou knihovnou v Brně, Masarykovou univerzitou a Univerzitou Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, vzniklo několik pozoruhodných publikací, které si postupně v následujících číslech Literky představíme. Roku 2013 vyšla kniha

Posledních dvě stě let v historii rajhradského kláštera. Dílčí odborné tematické studie reflektují období od roku 1813 do současnosti. Rok 1813 představuje významný mezník z hlediska dějin kláštera, jelikož došlo ke zprůtrhání jeho závislosti na klášteře břevnovském, když se stal samostatným opatstvím. Proces postupného vyvázání se z této závislosti je v publikaci také vysvětlen. Mimo to máme možnost seznámit se s genezí rozšiřování proslulé rajhradské klášterní knihovny i s formováním klášterního muzea a jeho konkrétními sbírkovými předměty. Je nám představena osobnost moravského historiografa, člena konventu, Bědy Dudíka a jeho podílu na formování moravských archeologických výzkumů. Velká pozornost je věnována činnosti benediktinské tiskárny v Brně, která byla založena především díky iniciativě další významné osobnosti kláštera Placidu Mathonovi. S ní bylo spojeno i vydávání periodika Hlídka literární. Jsme seznámeni také s životem a dílem rajhradského knihovníka a archiváře Maura Kintera. Kniha je uzavřena kapitolou o nechvalně proslulé „Akci K“, jež uvrhla rajhradský klášter v komunistické éře do nejtemnějšího období, rozbila celou benediktinskou komunitu a stála na počátku hrozivého zchátrání celého klášterního komplexu, neboť byl předán k užívání armádě.

Publikace Posledních dvě stě let v historii rajhradského kláštera je tedy nepochybně významným pramenem k poznání historie této pozoruhodné kulturní památky. (lvk)

Genius loci – brtnický zámek

Místo, kde čas plyne jak poklidná řeka, která se přerývá o kameny říčky Brtnice... to je Brtnice. Chlubí se renesanční radnicí, rodným domem architekta Josefa Hoffmanna, barokními mosty se sochařskou výzdobou, paulánským klášterem, židovským hřbitovem. Dominantou se však právem stal zámek, vypínající se nad brtnické údolí. Dnes ovšem se smutnou fasádou a dehonestující podobou. Jak asi musel vypadat za Valdštejnů ve 14. století? Nebo o dvě stovky let později za Hynka Brtnického z Valdštejna a jeho spanilé ženy Kateřiny Zajímačky z Kunštátu? Určitě skvostně, renesanční přestavba a výzdoba od italských mistrů dodala zámku ojedinělost a honosnost. K brtnickému pánu Hynku Brtnickému z Valdštejna se váže krásná pověst o zlaté studni. Nechal prý pro svou choť vystavět na nádvoří studnu s kamenným roubením a pozlacenou mříží, jež se odemykala zlatým klíčem. Byl to velký dar, jelikož s vodou býval problém. Při jednom období sucha odemkla Kateřina mříž a začala vodu ze zámecké studny rozdávat poddaným. Její manžel se na ni za tento čin velmi rozhněval. Vznětlivá manželka stáhla z prstu snubní prsten a hodila jej do studny na znamení, že se svým manželem nesouhlasí a není s ním šťastná. Když po letech její choť zemřel, začalo se mezi lidmi říkat, že prý chodí v noci po zámku a v knihách hledá, co komu kdy upřel a nezaplatil. Vdova proto pozvala písaře, který v knihách vše dohledal, Kateřina zaplatila dluhy a pan Hynek už z hrobu nevstával. Ani zlatá studna však zlatou studnou na věky nezůstala. Deště smyly zlato na mříži a klíček se někam ztratil, po čase byla vyschlá studna zasypaná. Je to sice jen pověst, ale najít tak zlatý klíček, který by odemykal srdce k větší vnímavosti, dobrosrdečnosti a empatii... (mš)

Betlémy opět ožívají

Za počátek živé tradice lidových betlémů bývají považovány reformy Josefa II., kdy profesionální autoři těchto vánočních výjevů (řezbáři, výtvarníci, pozlacovači...) přišli prakticky ze dne na den o zámožné zákazníky a snažili se „udat“ svůj um, totiž vytváření modelů Kristova narození ostatním světským odběratelům především z řad měšťanstva. Prakticky od znovuzrození benediktinského kláštera v Rajhradě je živá a návštěvníky vyhledávaná tradice regionální výstavy domácích betlémů. Nebude tomu jinak ani v letošním roce, hosté Památníku písemnictví na Moravě se budou moci obdivovat papírovým, dřevěným, plastovým, textilním, skleněným, hliněným, případně také těstovým či kombinovanými technikami vytvořeným betlémům v tradiční návštěvní době mezi 10. a 28. prosincem. V neděli 25. prosince pak nádvoří kláštera před chrámem od 15. 30 hodin opět naplní již věhlasný živý betlém inscenovaný rajhradskými farníky. (I)

Korespondence Jana Čepa

V letošním roce se v Památníku podařilo zpracovat fond spisovatele Jana Čepa. Obsahuje především sérii dopisů a pohlednic, jež si Čep vyměnil s Josefem Tichým, redaktorem nakladatelství Velehrad v Olomouci. Korespondence má osobní charakter, přesto dokumentuje neklid, nejistotu a obavy, jež s sebou nesla doba 2. světové války. Dozvídáme se, s jakými lidmi se Čep stýkal, čteme o jeho zdravotních komplikacích i vztahu k dobrému vínu, jež rád popíjel právě s Josefem Tichým v jeho sklípku v Hruškách u Břeclavi. V neposlední řadě dopisy reflektují Čepovy vydavatelské záměry a literární úsilí.

Jan Čep se narodil roku 1902, studoval na FF UK češtinu, francouzštinu a angličtinu, studia ovšem nedokončil. Živil se jako spisovatel z povolání. Během války pobýval v rodných Myslechovicích na Hané. Často zajížděl do Olomouce, kde měl úzké vazby k místním dominikánům, zejména k vydavateli revue Na hlubinu Mariu Braitovi, který je v několika dopisech zmiňován. V nakladatelství Velehrad navštěvoval právě Josefa Tichého. Po válce emigroval Čep do Francie, zemřel v Paříži roku 1974. Mezi jeho nejbližší literární přátele patřili např. Jakub Deml, František Halas, Egon Hostovský, František Hrubín či Jan Zahradníček. Je autorem románu Hranice stínu, celé řady povídek, např. Dvojí domov či prózy Zápisky Jiljího Klena. (lvk)

Pozvání na Víno a knihy

Jako nejde do slov plně převést chuť a vlastnosti vína, nelze do jediné knihy vtěsnat veškeré poznatky o víně. A přesto se o cosi podobného pokoušíme, když přechutnáváme mezi sudy, nebo když bereme do rukou další novou učebnici vinaře. Pravdu nelze nalézt, proto je třeba ji neustále hledat! Podobně filozofický rozměr má aktuální výstava Víno a knihy v Památníku písemnictví na Moravě. Dává nahlédnout do historie horenských řádů, upravujících zásady a zákonitosti správy a ochrany vinic i sklizně. Přináší i podobu současných obyčejů, včetně reportáže z folklórního „zarážání hory“. Další prezentované dokumenty a předměty ukazují rozvoj vinné kultury od cíleného šlechtění révy přes úlohu klášterů při rozšiřování vinic až po jedinečnou kolekci originálních vývrtek. Nechybí vinný lis „macerující“ starou knihu, lis tiskařský vedle

zase deformuje láhev. Nahlédnout lze do vinného sklípku i mezi desky učebnic, kuchařek, sbírek moravské poezie. Ke knihám a vínu patří rovněž tematická ex-libris, současnost oboru zastupují Rajhradské klášterní vinné sklepy s tradicí od roku 1692... (kl)

Otevírací doba v prosinci a během vánočních svátků

Zavřeno: 24., 25. a 26. prosince (sobota, neděle, pondělí), 31. prosince, 1. a 2. ledna (sobota, neděle, pondělí)

Otevřeno (úterý – neděle) od 9 do 16 hodin. Od 3. ledna 2017 bude Památník písemnictví na Moravě přístupný svým návštěvníkům denně kromě pondělí od 9 do 16 hodin. Poslední prohlídka začíná vždy v 15 hodin.

Nejbližší akce Památníku písemnictví na Moravě

15. prosince 2016 — 22. ledna 2017, Co rok 2016 dal

Neopominutelné tradiční ohlédnutí za dalším úspěšným rokem Památníku písemnictví na Moravě dostává i letos podobu malé výstavy, sestavené z čer-stvíých přírůstků jeho sbírek. První představení nejvýznamnějších novinek v depozitáři má důležitou formu veřejného poděkování dárcům a aktivním spolupracovníkům Muzea Brněnska.

24. září 2016 – 26. února 2017, Víno a knihy

Věda, právo, krásná literatura, umění. Réva vinná ze všech psaných stran.

Sledujete PPM na Facebooku?

Čtenáři Literky vědí své o Klubu přátel Památníku písemnictví na Moravě. Naprosto neformálně sdružuje všechny, kteří se zajímají o dění v jeho okruhu. Patří k nim i docela již početné společenství lidí, tedy fanoušků, kterým toto rajhradské kulturní centrum z řady příčin přirostlo k srdci a pravidelně či občas navštěvují facebookové stránky přátel Památníku. Prostřednictvím moderního a široce dostupného elektronického média vyhlíží například nadcházející události, jako jsou vernisáže, výstavy, besedy nebo doprovodné programy pro zájmové a školní kolektivy, pochopitelně rovněž oceňují z prezentovaných událostí pořízené a pravidelně zařazované fotoreporty. Sdílíme zkrátka společně nejruznější aktuality ze zákulisí Památníku, tedy vše, co by mohlo opravdové přátele zajímat. Každý like potěší! (eh)

